

- Tweede Kamer der Staten-Generaal
t.a.v. [verborgen]

Per post en per e-mail: [verborgen]

Onderwerp Zienswijze op beleidsreactie minister IenW n.a.v. ACOI-rapport

Geachte leden van de vaste commissie voor Infrastructuur en Waterstaat,

In uw procedurevergadering van 23 oktober 2024 is gesproken over de beleidsreactie van de minister op het rapport van het Adviescollege Openbaarheid en Informatiehuishouding (ACOI) 'Geen afgesloten hoofdstuk, Advies om de openbaarheid van het archief over de Bijlmervliegcrash te vergroten' (Kamerstuk 22861, nr. 48). U heeft de Onderzoeksraad voor Veiligheid verzocht te komen met een zienswijze op deze beleidsreactie. Graag voldoen wij met dit schrijven aan dat verzoek.

Wij richten onze opmerkingen met name op de derde aanbeveling van het ACOI: het instellen van een commissie om de *balancing test* uit te voeren. De minister geeft in zijn beleidsreactie aan dat hij deze aanbeveling nader gaat onderzoeken, gelet op de vereiste zorgvuldigheid en de belangen die rond dit thema spelen. Het is verstandig om een *balancing test* (en alles wat daarmee samenhangt) eerst goed te onderzoeken alvorens hier wetgeving op aan te passen. Het gaat hier om nieuw in te voeren principes.

Graag maken wij van de gelegenheid gebruik hier een aantal nadere inhoudelijke opmerkingen bij te maken.

Uitgangspunt in ongevalsonderzoek is vertrouwelijkheid

In de Rijkswet OVV is een specifieke regeling opgenomen die ziet op het vertrouwelijk houden van onderzoeksinformatie. Vertrouwelijkheid is cruciaal bij het doen van ongevalsonderzoek. Het draagt bij aan een zogenoemde *just culture* in sectoren die onderwerp zijn van onderzoek naar voorvallen. Vertrouwelijkheid is een onmisbare factor om betrokkenen vrijuit te laten spreken. Het stelt hen in staat voorvallen bespreekbaar te maken zonder de angst daarvoor bestraft of aansprakelijk gesteld te worden. Op deze manier komt de focus op daadwerkelijk leren van wat er is misgegaan.

De gevolgen voor organisaties en personen betrokken bij een veiligheidsvoorval kunnen in zowel civielrechtelijke als strafrechtelijke zin groot zijn. Juist daarom is het van belang dat vertrouwelijkheid en afscherming uitgangspunten zijn bij voorvalsonderzoek. Inmiddels heeft zich zowel nationaal als internationaal een praktijk ontwikkeld waarvan professionals uit de wereld van de luchtvaart, de scheepvaart, de spoorwegen, de (chemische) industrie en vele andere sectoren weten dat praten met de Onderzoeksraad plaatsvindt op basis van vertrouwelijkheid. Hier een inbreuk op maken dient enkel bij hoge uitzondering en dan nog met de grootst mogelijke zorgvuldigheid plaats te vinden.

De balancing test

In internationale luchtvaartregelingen (ICAO) wordt de *balancing test* genoemd als een instrument bij ongevalsonderzoek. Het weegt openbaarmaking van informatie voor een specifiek, vaak individueel belang af tegen het algemene belang van het beschermen van informatie. De Onderzoeksraad verzet niet tegen het vastleggen van dit instrument in de Nederlandse praktijk en regelgeving, maar wijst graag op het uitzonderingskarakter van deze test.

Wij realiseren ons dat na verloop van tijd in uitzonderlijke en specifieke gevallen, individuele verzoeken tot kennisneming van (bepaalde delen van) de onderzoeksinformatie gehonoreerd moeten worden. Ook buiten de wereld van de luchtvaart. Maar die uitzonderingen moeten dan wel onder strikte voorwaarden gemaakt worden.

Een in te stellen commissie?

In de beleidsreactie gaat de minister in op een voorstel van het ACOI om een nieuw soort commissie in te stellen waarin de Onderzoeksraad, het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, het Nationaal Archief en het ACOI gezamenlijk zitting hebben. De Onderzoeksraad is hier geen voorstander van.

Als we kijken naar landen waar een dergelijke balancing test reeds in nationale wetgeving is geïncorporeerd, en als we kijken hoe in algemene zin ook in ons land wordt omgegaan met het toekennen van bevoegdheden om informatie te verstrekken, vindt de Onderzoeksraad dat het primair op de weg van de Raad zelf ligt om te beslissen over dergelijke verzoeken. Met vervolgens – en zo is het ook in andere landen geregeld – een beroepsgang naar de rechter. Uiteraard vraagt ook dit om nader onderzoek.

Voor personen en organisaties betrokken bij een veiligheidsvoorval, die vertrouwelijkheid nodig hebben om ongestoord hun verhaal aan onderzoekers te kunnen doen, draagt een commissie waaraan meerdere partijen deelnemen niet bij aan hun vertrouwen in de daadwerkelijke geheimhouding van hun informatie.

Tot besluit

Wij hopen dat u ons op een later moment de gelegenheid biedt bovenstaande zienswijze nader toe te lichten. Bijvoorbeeld tijdens een technische briefing. Want er is nog veel meer toe te lichten. Wij verzoeken u ook uitdrukkelijk in bredere zin zienswijzen te vragen aan andere betrokken partijen.

Leren van wat mis ging, voorkomen dat het weer mis gaat, geen schroom voelen om te zeggen wat er fout is gegaan: het zijn grote, waardevolle belangen waar de Onderzoeksraad voor staat. Laten we daar zeer voorzichtig mee omgaan.

Met de meeste hoogachting,

[handtekening verborgen]

Mr. C.J.L. van Dam MPM
Voorzitter Onderzoeksraad voor Veiligheid